

tòria de Tucídides: «αὐτὸς ὁ λιμενίσκος φύσει παγκάλως εἶχε ἐκείνω ὀρμίζεσθαι»; i traduïm: 'aquest petit port, per la seva situació, era excel·lent per ancorar-hi segons el temps de la mar'. No parla de les costes hispanes, estranyes a les seves recerques històriques, sinó de l'illa de Zacynthos, que facilitava el pas des d'Acaia a Sicília: «αὕτη ἡ νῆσος φύσει τοῦ εἰς Σικελίαν παραπλοῦ καλῶς εἶχε» 'aquesta illa, per la seva situació [diu en un altre pasatge] afavoria la navegació a Sicília' (κατα καιροῦς¹⁰ θαλασσίου).

Res més usual en grec que aquests matisos de καιρός: ἐν καιρῷ παραχῶδει καὶ οὐκ ἔχοντι εὐπλοῖαν πλεῖν «naviguer dans un moment de trouble et de tempête» (diu la millor trad. de St. Gregori de Nazianze); τῷ καιρῷ ὑπέειπεν «céder au temps»; καιρός χειμῶνος 'temps hivernal' Plató (Lleis 709.5). Se'n derivava l'adjectiu καιρῖος 'avinent en lloc o temps', τὰ καιρία «oportunitats» (Thuc. IV, 10), καιρῖαι συμφοραὶ 'desgràcies ocasionals' Esquil (Theb. 1064)²⁰ πρὸς τὸ καιρῖον «in season» Sòfocles (Philoct. 525). És més, la combinació amb κατὰ era tan usual, que es va formar, ja des del grec més antic, l'adjectiu κατακαιρῖος, de sentit més ponderatiu que el simple, i ja el trobem a la Iliada (II, 439) i a l'Antologia Palatina²⁵ (9.227), acostant-se ja, quasi del tot, a la forma del nostre ètimon.

Un hellenisme toponímic en terra catalana. No hi pot haver escrípol, essent a les costes. N'hi ha tot un rosari. Recordem Ἀγαθή > Agde, Λευκάς, -άδος >³⁰ Lleucata (amb els diversos L'Ocata), Ἡμεροσκοπιῶν (mutilat en SCORPIO i arabitzat en ἐκσίβια > Xàbia); els que he indicat en el vol. I a les Illes (s. v. Perella, p. 229), els Estells de les Pituüses; altres de menys segurs però no inversemblants, Pantaleu (Πα-³⁵ ναθηναῖον νησίον?) pots ser Andrax, d'un ἄνδράκιον, estatueta apotropaica consagrada a les fúries de Poseïdon. Si Guixols no ve del grec, la forma Cypsela que li dona el Periple Massaliota, està ben hellenitzada.

És versemblant que se'n pugui espigolar algun més⁴⁰ en aquesta Península del Cap de Creus, claferta d'arcaïsmes toponímics (mal siguin més aviat cèltics o celtoïdes: Roda, Pení, Cullaró, Talabre-Tavallera). Començaríem per recordar els innombrables Farallons que rodegen les platges de tota la península (< φαλα-⁴⁵ ριῶν, com he demostrat en el DECAT III, 883-4). A la mateixa badia de Cadaqués hi ha el nom Palicornia on és fàcil oïr grec. És el nom d'un paratge marí, platja o baix-fons, a uns 15 metres de fondària, i a uns 50-80 de la platja, enfora dels Norais que hi ha entre «L'Instrument» i la Platja Poal, uns 180-200 m. al sud d'aquesta. Bé crec que podem endevinar-hi un adjectiu grec en neutre plural *παραχώρινα² 'indrets entorn de la χώρα', 'la terra ferma', amb dissimilació r-r- > -l-r.

En la costa nord de la península hi ha Culip, gran cala, cosa d'un k. l. r. a l'O. de la punta del Cap (on els grecs havien plantat l'estàtua d'Aphrodite Kytberaia, després desbancada per la gran creu del CAPUT CRUCIS), a la vora de Cullaró, platja i badia, que he⁶⁰

visitat moltes vegades des de 1930, i m'he fet descriure, com una badia, amb els remarcables Farallons de Culip (XXII, 99.25) per informants del Port de la Selva (XLV, 133, 137) i de Cadaqués (XLV, 129). Ara bé en el doc. de 1030, que hem extractat supra, hem vist que citen «alium portum quem vocant Chulib» (MarcaH., 1043.33).

Això i ja la singularíssima fesomia del nom ens indueix fortament a cercar-hi quelcom d'arcaic i pre-romà (com els veïns Talabre i Cullaró) o bé grec com Cadaqués i Palicornia. Em guardo de descartar la primera alternativa, però almenys em sembla obert el pas a una conjectura grega ben raonable. L'adjectiu κολοβός és ben conegut: 'mutilat, escarpat' «maimed, mutilated» el tradueixen les millors versions de la Cyropaedia i d'Arístofanes; ἔλαια κολοβᾶ 'olivera escarpada' (inscr. grega de Sicília, Co. I, 5594) «(cup) broken, chipped» en les Hist. de Theopompos; de vegades 'baix, rebaixat', aplicat a un τεῖχος o 'muralla' (Appianos). El diminutiu κολόβιον és un vestit intern de mànigues retrossades o sense mànigues, en Epiphanius. D'aquesta formació, o d'una d'adjectival κολόβιος 'a manera de κολοβός', llatinitzada COLOBBIUS (amb la germinació tipus CAVEA > GABBIA, LABBIU > llabi), resultava en català (amb òi > ui) *Coluib, que pogué reduir-se a Colib, tal com nuit a nit. Bé podem admetre que es vagi aplicar al gran Faralló de Culip, o enorme columna escarpada: σκόπελος κολόβιος; o a una torre de guaita, mig ruïnosa πύργος κολόβιος, tal com la que ha donat tants NLL catalans (i de pertot): Moncofa < àr. manqūfa (E.T.C. I, 267), o Torre-escassana.

¹ Josep Rahola i Sastre conta que el seu pare, metge de Cadaqués, anant amb ell a visitar un malalt, a un mas cap amunt de la vila, li deïa, assenyalant-li un arbre petit, un arbust: «veus aquell arbre?, és un càdec: d'ell ve el nom de Cadaqués» (article publicat a Los Sitios, de Girona, 8-IX-1985). — ² Παραχώριος, -ον, està documentat en escolis de Sòfocles. Els adjectius en -ινος, equivalents dels en -ιος, es troben en massa en totes les èpoques del grec (λευκικός, κρόκινος, κόκκινος són clàssics). Cf. περίχωρος 'els encontorns d'un lloc' en l'Evangeli.

Cadell, Beni-, V. nota 2 a Camarasa

CADÍ

¹ Serra de Cadí, entre la Baixa Cerdanya i l'Urgellet. Corre d'oest a est per un espai de més de vint quilòmetres fins damunt de Bellver, i allí una carena tomba cap al Sud per tornar-se a elevar en el pic gegantesc de Pedraforca, Alt Berguedà: entre el Pedraforca i l'extrem oriental de la Serra de Cadí s'enfondeix la coma de Serneres, probablement és aquesta coma —que forma una gran conca— la que ha donat nom a la serra de Cadí, que vista des de Cerdanya comença damunt la coma de Serneres i segueix fins damunt de la Seu d'Urgell.